

VỀ NHÂN CÁCH NGƯỜI CÁCH MẠNG TRONG DI SẢN "SỬA ĐỔI LỐI LÀM VIỆC" CỦA CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH

GS.TS. ĐỖ HUY

Tác phẩm "Sửa đổi lối làm việc" là một di sản văn hoá cách mạng của Chủ tịch Hồ Chí Minh ra đời năm 1948, cách đây vừa tròn 60 năm. Đây là một di sản văn hoá không chỉ góp phần thúc đẩy cuộc cách mạng phần đế, phần phong. Xây dựng tác phong làm việc mới, mà còn đặt cơ sở lâu dài cho việc *phát triển nhân cách người cách mạng* trong suốt quá trình nhân dân ta đấu tranh cho độc lập dân tộc và xây dựng chủ nghĩa xã hội. Dù đã trải qua hơn nửa thế kỷ nhưng sức sống của di sản tinh thần này vẫn mang ý nghĩa thời sự nóng bỏng khi mà hiện nay "một bộ phận không nhỏ cán bộ đảng viên, kể cả một số cán bộ chủ chốt các cấp yếu kém cả về phẩm chất và năng lực, thiếu tính chiến đấu và tinh thần bảo vệ quan điểm, đường lối của Đảng, giảm sút lòng tin, phai nhạt lý tưởng"¹. Những tư tưởng lớn trong di sản tinh thần này sẽ giúp chúng ta khắc phục những nhược điểm, phát huy những ưu điểm, xây dựng những nhân cách mới trước thách thức to lớn của thời đại.

Trung tâm điểm của tác phẩm "Sửa đổi lối làm việc" là bàn về *nhân cách người cách mạng*. Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, vấn đề cán bộ có ý nghĩa sống còn của một cuộc cách mạng nhân dân. Cán bộ tốt thì sự nghiệp cách mạng mau thành công. Sự nghiệp cách mạng lớn phải có một đội ngũ cán bộ có chất lượng. Chất lượng của cán bộ

trước hết là năng lực hoạt động của cán bộ. Nếu năng lực của cán bộ thấp thì cách mạng không phát triển được. Để nâng cao chất lượng hoạt động cách mạng của cán bộ; Chủ tịch Hồ Chí Minh cho rằng, không có con đường nào khác là *cán bộ phải ra sức học tập*. Nhận thức rằng, dù cha ông ta có một truyền thống hiếu học, nhưng phần đông cán bộ cách mạng xuất thân từ con em lao động nghèo khó không được học tập, hoặc có được học tập thì trình độ văn hoá thấp; Chủ tịch Hồ Chí Minh đề ra yêu cầu: đã là cán bộ cách mạng phải học tập để nâng cao giác ngộ dân tộc, giác ngộ giai cấp. Ngay ở trang đầu tiên cuốn "Sửa đổi lối làm việc" Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nhận xét "cán bộ, đảng viên ta vì bận việc hành chính mà xao nhãng việc học tập. Đó là một khuyết điểm rất to. Khác nào một thầy thuốc chỉ đi chữa người khác mà bệnh nặng trong mình thì quên chữa"².

Học tập là một quá trình gian khổ tích lũy kiến thức. Quá trình này đòi hỏi nghị lực phi thường. Xưa kia ở nước ta, giai cấp phong kiến chỉ tuyển dụng những người công phu đèn sách, vượt qua ghềnh thác của cửa Khổng sân Trình bước vào chốn quan trường. Do yêu cầu mới của cách mạng, nhiều người nhận nhiệm vụ nặng nề của cách mạng đã không trải qua những gian khổ, tu luyện, tích lũy kiến thức. Có người khi có địa vị xã hội rồi lại càng coi thường con đường gian khổ của

đền sách. Sự lười biếng đó là một trong những nguyên nhân không những không đáp ứng được yêu cầu của cách mạng mà còn làm hỏng cả công việc cách mạng trao cho. Vì thế, Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định, sự lười nhác học tập là một căn bệnh rất nặng, một khuyết điểm rất to. Khuyết điểm này đã làm cho người cán bộ thiếu cận "1- ham dùng người bà con quen biết, bầu bạn, cho họ là chắc chắn hơn người, 2- Ham dùng những kẻ khéo nịnh hót mình mà chán ghét những người chính trực, 3- ham dùng những người tính hợp với mình mà tránh những người tính tình không hợp với mình. Vì những bệnh đó, kết quả những người kia đã làm bậy, mình cũng cứ bao dung che chở, khiến cho chúng càng ngày càng hư hỏng. Đối với những người chính trực thì bới lông tìm vết để trả thù. Như thế, cố nhiên là hỏng cả việc của Đảng, hỏng cả danh giá của người lãnh đạo³.

Học tập là thước đo nhân cách đầu tiên của cán bộ, do không học tập mà nhân cách cán bộ phát triển lệch lạc và nó đẻ ra trăm ngàn con bệnh khác không chỉ là bệnh bè phái, bệnh chủ quan, thiếu cận mà còn tạo nguồn cho bệnh quan liêu, hách dịch, kiêu ngạo. Chỉ có học tập nâng cao tri thức mới có thể khắc phục được những tàn dư lạc hậu của chế độ cũ để lại. Chỉ có học tập mới tiếp thu được cái mới. Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, học tập chính trị, học tập văn hoá, học tập kinh nghiệm mới... là nguồn dinh dưỡng tạo nên sức khoẻ tinh thần, tạo nên nhân cách người cách mạng có năng lực.

Khác với cách học tâm chương, trích cú của nền giáo dục cũ, học không gắn liền với hành, học để làm quan, Chủ tịch Hồ Chí Minh đề xuất thước đo nhân cách người cách mạng trong học tập là học phải gắn liền với hành, lý luận phải gắn với thực tế. Người phê bình lối học không lý luận và không thực tế. Theo quan niệm của Chủ tịch Hồ Chí Minh "Lý luận là đem thực tế trong lịch sử, trong kinh nghiệm, trong cuộc tranh đấu xem xét, so sánh thật kỹ lưỡng, rõ ràng làm thành kết luận. Rồi đem nó chứng minh với thực tế. Đó là lý luận chân chính. Lý luận như kim chỉ Nam, nó chỉ phương hướng cho chúng ta trong công tác thực tế. Không có lý luận thì lúng túng như nhắm mắt mà đi... Lý luận cốt

Đỗ Huy: Về nhân cách người cách mạng trong...

để áp dụng vào công việc thực tế. Lý luận mà không áp dụng vào thực tế là lý luận suông. Dù xem được hàng ngàn, hàng vạn quyển lý luận nếu không biết đem ra thực hành thì khác nào một cái hòm đựng sách⁴.

Kinh lý luận, coi thường thực tế hoặc lý luận suông và thực tế không lý luận, người cách mạng dễ nảy sinh chủ nghĩa cá nhân. Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định rằng, chủ nghĩa cá nhân là một thứ vi trùng rất độc; nó tàn phá nhân cách người cách mạng làm nảy sinh bệnh tham lam, bệnh lười biếng, bệnh kiêu ngạo, bệnh hiếu danh, đầu óc hẹp hòi, ý thức vô kỷ luật, óc địa phương, óc lãnh tụ và nhiều bạo bệnh khác đưa đến phá hỏng nhân cách người cách mạng. Chủ nghĩa cá nhân tạo nên những con bệnh hữu danh vô thực, bệnh cận thị, bệnh lười biếng, và nhiều căn bệnh vô phương cứu chữa. Trong di sản văn hoá "Sửa đổi lối làm việc" của Chủ tịch Hồ Chí Minh thì, người cách mạng nhất định phải chống chủ nghĩa cá nhân. Nếu chủ nghĩa cá nhân xâm nhập sâu vào mọi hoạt động của người cách mạng thì nhân cách của họ sẽ trở nên tầm thường, lý tưởng sống sẽ phai nhạt, lối sống trở nên thực dụng và họ tự đánh mất hình ảnh tốt đẹp của mình trong nhân dân.

Đối với Chủ tịch Hồ Chí Minh, nền tảng của nhân cách người cách mạng là đạo đức. Ngay từ những năm 1925, trong di sản văn hoá "Đường Cách mệnh", Chủ tịch Hồ Chí Minh khi quan tâm xây dựng nhân cách người cách mạng, Người đã đề xuất những chuẩn mực đạo đức như: quyết đoán, dũng cảm, phục tùng đoàn thể, vị công vọng tư, gìn giữ chủ nghĩa... là gốc của người cách mạng. Trong "Sửa đổi lối làm việc" một lần nữa Người khẳng định, nhân cách người cách mạng chân chính nhất thiết phải có đạo đức cách mạng. Người có đạo đức cách mạng là người có lòng nhân nghĩa là thật thà thương yêu, hết lòng giúp đồng chí và đồng bào. Có lòng nhân nghĩa là kiên quyết chống lại những người, những việc có hại đến Đảng, đến nhân dân, sẵn lòng chịu cực khổ trước mọi người, hưởng hạnh phúc sau thiên hạ, không ham giàu sang, không e cực khổ, không sợ oai quyền.

Nhân cách đạo đức người cách mạng là những người làm việc nghĩa. Đó là những

người ngay thẳng, không có tư tâm, không làm việc bậy, không có việc gì phải giấu Đảng.

Nhân cách đạo đức người cách mạng là những người *sáng suốt, trong sạch*; là những người *dũng cảm, gan góc*, là những người không *tham địa vị, tiền tài*, chỉ có một thứ ham muốn là ham học hỏi, ham làm, ham tiến bộ. Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, muốn trở thành nhân cách đạo đức người cách mạng "Điều đó hoàn toàn do lòng mình mà ra, lòng mình chỉ biết vì Đảng, vì tổ quốc, vì đồng bào thì mình sẽ tiến đến chỗ chí công vô tư. Mình đã chí công vô tư thì khuyết điểm sẽ ngày càng ít mà những tính tốt như sau ngày càng thêm.

Nói tóm tắt, tính tốt ấy gồm có 5 điều: nhân, nghĩa, trí, dũng, liêm⁵.

Khi phân tích toàn diện nhân cách đạo đức người cách mạng, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã đề cập đến cội nguồn, nội dung và phương thức hình thành nhân cách đạo đức ấy. Đó là sự kết hợp hài hoà giữa lợi ích tập thể và lợi ích cá nhân. Khi phân tích nhân cách người cách mạng, Người quan tâm rất nhiều đến *nhân cách đạo đức người đảng viên Cộng sản*, bởi Đảng là người lãnh đạo và là người đầy tớ trung thành của nhân dân. Người cho rằng, đảng viên Cộng sản là người tập trung nhân cách người cách mạng. Vì vậy, đạo đức của họ có một ý nghĩa to lớn trong việc ổn định và phát triển xã hội. Nhân cách đạo đức của đảng viên Cộng sản phải suốt đời đấu tranh cho dân tộc, cho tổ quốc. Đặt lợi ích của cách mạng lên trên hết, lên trước hết, làm gương mẫu cho quần chúng, học hỏi và lãnh đạo quần chúng, lý luận phải đi đôi với thực hành. Nói và làm phải thống nhất.

Theo Chủ tịch Hồ Chí Minh, những nhân cách kém tính Đảng là những nhân cách mắc phải 12 căn bệnh hiểm nghèo như sau: "bệnh ba hoa, bệnh địa phương, bệnh ham danh vị, bệnh thiếu kỷ luật, bệnh cầu thả (gặp sao hay vậy) bệnh xa quần chúng, bệnh chủ quan, bệnh hình thức, bệnh ích kỷ, bệnh hủ hoá, bệnh thiếu ngăn nắp, bệnh lười biếng"⁶.

Bao quát nhất của di sản văn hoá "Sửa đổi lối làm việc" của Chủ tịch Hồ Chí Minh chính là *lối sống lành mạnh* với tư cách là biểu hiện tập trung nhân cách người cách mạng. Lối sống chính là hoạt động sống của nhân cách

người cách mạng gắn với những định hướng giá trị, với lý tưởng mà người ấy lựa chọn.

Trọng di sản văn hoá "Sửa đổi lối làm việc", nhân cách người cách mạng không chỉ phát triển về mặt trí tuệ, phải có đạo đức trong sáng, có tinh thần yêu nước quốc tế sâu sắc, sống trung thực, giản dị mà *phải gắn toàn bộ hoạt động của mình với nhân dân*. Chủ tịch Hồ Chí Minh nói rằng, nhân cách người cách mạng phải "mưu giải phóng cho nhân dân, vì thế bất kỳ việc gì cũng vì lợi ích của nhân dân mà làm và chịu trách nhiệm trước nhân dân"⁷. Xây dựng và phát triển nhân cách người cách mạng, Chủ tịch Hồ Chí Minh quan tâm sâu sắc đến các quan hệ quyền lực trong xã hội. Chủ tịch Hồ Chí Minh cho rằng, một nhân cách cách mạng thì nhân cách ấy phải gắn với sức mạnh của nhân dân. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã hiểu rõ, nếu một nhân cách đại biểu cho nhân dân thì nó có sức mạnh như thế nào.

Gắn nhân cách người cách mạng với quyền lợi của nhân dân, Chủ tịch Hồ Chí Minh lần đầu tiên đã đề xuất một *ơ chế dân chủ* trong việc xây dựng xã hội mới. Người đã từng khẳng định rằng, tất cả nhân cách người cách mạng được biểu hiện trong quá trình lãnh đạo và làm đầy tớ trung thành của nhân dân. Nhân cách cán bộ là công bộc của nhân dân: Là chủ tịch, là bộ trưởng, là thứ trưởng đều là công bộc của nhân dân. Tôn trọng quyền làm chủ của nhân dân là lối sống lành mạnh của nhân cách cách mạng.

"Bao nhiêu lợi ích đều vì dân"

Bao nhiêu quyền hạn đều của dân

Công việc đổi mới và xây dựng là *trách nhiệm của dân*

Sự nghiệp kháng chiến kiến quốc là *công việc của dân*"⁸.

Coi nhân dân là chủ của đất nước là một trong lẽ sống tốt đẹp của người cách mạng.

Tôn trọng quyền dân chủ của nhân dân, nhân cách người cách mạng cũng phải *sống và làm việc theo pháp luật*. Mọi người trong xã hội dù là cán bộ, đảng viên đều phải sống và làm việc theo hiến pháp và pháp luật. Đó là nhân cách của một xã hội văn minh. Sống và làm việc theo pháp luật chính là những nhân cách gắn với sự phát triển của cái đúng. Nhân cách người cách mạng không lạm

quyền, không lộng quyền, không ỷ quyền. Đã là người cách mạng phải tôn trọng luật pháp, không đứng trên hiến pháp và pháp luật.

Cuối cùng, theo quan niệm của Chủ tịch Hồ Chí Minh, nhân cách người cách mạng là nhân cách thống nhất giữa trí - đức - thể - mỹ. Đó là một nhân cách phát triển mạnh khoẻ về thể xác và tâm hồn, một nhân cách biết yêu cái đẹp, biết chống thói hoa mỹ tầm thường trong lời ăn, tiếng nói và sáng tác. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã kiên quyết *chống thói ba hoa* của những nhân cách rỗng tuếch. Người viết rằng "bất kỳ làm việc gì cũng phải có chừng mực⁹, chừng mực là chuẩn của cái đẹp. Những nhân cách sáng tạo trong lĩnh vực tinh thần phải phấn đấu cho cái đẹp.

Có thể nói, di sản văn hoá "Sửa đổi lối làm việc" hướng về xây dựng những con người biết đặt lợi ích của Đảng, của nhân dân lên trên hết, trước hết đó là những con người phát triển mọi mặt cả trí tuệ, đạo đức, lẫn tâm hồn. Đó là những con người thẳng thắn, trung thực, cần kiệm liêm chính, chí công vô tư. Muốn hình thành những nhân cách này phải giáo dục xã hội thật rộng lớn, phải đấu tranh phê bình và tự phê bình, phải xây để chống và chống vì mục đích xây.

Như văn kiện Đại hội Đảng lần thứ X đã chỉ rõ, hiện nay "bệnh cơ hội, chủ nghĩa cá nhân trong một bộ phận cán bộ, đảng viên có chiều hướng gia tăng; vẫn còn có tình trạng *chạy chức, chạy quyền, chạy tội, chạy bằng cấp*. Thoái hoá biến chất về chính trị, tư tưởng, về đạo đức, lối sống, tệ quan liêu, tham nhũng, lãng phí, sách nhiễu dân trong một bộ phận không nhỏ cán bộ đảng viên"¹⁰. Đó là một nguy cơ lớn có liên quan đến sự tồn vong của chế độ ta.

Các tiêu cực mà đại hội Đảng lần thứ X nêu lên tương tự với những hiện tượng bệnh cơ hội, chủ nghĩa cá nhân, thoái hoá biến chất về đạo đức và lối sống do Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nêu lên 60 năm về trước trong di sản "Sửa đổi lối làm việc". Những hiện tượng này đều đi ngược với quá trình xây dựng nhân cách người cách mạng mà Chủ tịch Hồ Chí Minh đã đề xuất. Những hiện tượng này đặt vấn đề rất nghiêm túc về sự phát triển năng động của nhân cách khi chúng ta xây dựng lối sống dân tộc - hiện đại.

Đỗ Huy: Về nhân cách người cách mạng trong...

Trong quá trình giải phóng những năng lượng cá nhân để xây dựng lối sống dân tộc - hiện đại, ở xã hội ta còn xảy ra nhiều hiện tượng đi ngược lại với mục tiêu phát triển tính năng động cá nhân. Nhưng hiện tượng này thường đứng về phía cái sai chống lại cái đúng; đứng về phía cái ác chống lại cái thiện, đứng về phía cái xấu chống lại cái đẹp như Chủ tịch Hồ Chí Minh đã phân tích trước đây 60 năm.

Hiện nay không ít người có chức, có quyền đã tự làm mất nhân cách của mình bằng cách lộng quyền, đứng về phía cái sai. Nhiều người đã lạm quyền đứng về phía cái ác. Một số người khác sống thực dụng, buông thả đứng về phía cái xấu. Những người đứng về phía cái sai, cái ác, cái xấu rõ ràng tự huỷ hoại nhân cách của mình, đi ngược với lợi ích của xã hội, của nhân dân.

Theo di sản tư tưởng của Chủ tịch Hồ Chí Minh, chúng ta phải phát động một cuộc đấu tranh rộng lớn để xây dựng cái đúng, cái tốt, cái đẹp và chống lại những cái sai, cái ác, cái xấu. Đây là một cuộc chiến đấu khổng lồ chống lại những cái hư hỏng làm hoen ố lý tưởng tốt đẹp và làm tha hoá những nhân cách cách mạng. Hiện nay, việc học tập và làm theo di sản văn hoá "Sửa đổi lối làm việc" có ý nghĩa tích cực tham gia vào cuộc vận động lớn do Đảng ta phát động: học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức Hồ Chí Minh./

D.H

Chú thích:

- 1- Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X*, Nxb. Chính trị Quốc gia, H. 2006. Tr. 263.
- 2- *Hồ Chí Minh toàn tập, Tập 5*, Nxb. Chính trị Quốc gia, H. 1995. Tr. 23.
- 3- *Hồ Chí Minh toàn tập, Tập 5*, Sđd, Tr. 279.
- 4- *Hồ Chí Minh toàn tập, Tập 5*, Sđd, Tr. 233 - 234.
- 5- *Hồ Chí Minh toàn tập, Tập 5*, Sđd, Tr. 251.
- 6- *Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd*, Tr. 267.
- 7- *Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd*, Tr. 245.
- 8- *Hồ Chí Minh toàn tập, Sđd*, Tr. 689.
- 9- *Hồ Chí Minh toàn tập, Tập 5*, Sđd, Tr. 300.
- 10- Đảng Cộng sản Việt Nam, *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ X*, Nxb. Chính trị Quốc gia, H. 2006, Tr. 263.